

OLIV TA'LIM TIZIMIDA YOSHLARNI YOT G'OYALARGA QARSHI OGOHLIK RUHIDA TARBIYALASHNING ZAMONAVIY USULLARI

Aliqulova Nozima Abduvali qizi

Shahrisabz davlat pedagogika

Instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti MG`MA 1-24- guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim tizimida yoshlarni yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy tahdidlar hamda axborot xurujlaridan himoya qilishning ijtimoiy-ma'naviy zaruriyati tahlil qilingan. Tadqiqotda yoshlar ongida mafkuraviy immunitetni shakllantirishning zamonaviy pedagogik usullari, media-savodxonlik texnologiyalari hamda innovatsion ta'lim yondashuvlari o'rganilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni takomillashtirish, talabalarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish va milliy qadriyatlar asosida tarbiyalashning amaliy mexanizmlari yoritilgan. Tadqiqot natijasida yoshlarni yot g'oyalardan himoya qilishda ta'lim, oila, jamiyat va raqamli media vositalarining integratsiyasi muhim omil ekanligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar, yot g'oya, mafkuraviy immunitet, media-savodxonlik, oliy ta'lim, ma'naviy tarbiya, axborot xavfsizligi, globallashtirish, innovatsion texnologiyalar.

KIRISH (INTRODUCTION)

Globalashuv jarayonlarining jadallashuvi, internet texnologiyalarining keng rivojlanishi hamda axborot almashinuvi tezligining ortishi yoshlar ongiga turli mafkuraviy ta'sirlarning kirib kelishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlar orqali tarqalayotgan ekstremistik, radikal, zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi hamda milliy qadriyatlarga zid bo'lgan g'oyalar yoshlarning ma'naviy dunyoqarashiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois oliy ta'lim tizimida yoshlarni yot g'oyalarga qarshi ogohlilik ruhida tarbiyalash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham yoshlarning ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlash, ularda mustaqil fikrlash va mafkuraviy immunitetni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan.¹ Chunki jamiyatning ertangi taraqqiyoti bugungi yosh avlodning ma'naviy yetukligi va mafkuraviy barqarorligiga bevosita bog'liqdir. Mazkur tadqiqotning maqsadi oliy ta'lim tizimida yoshlarni yot g'oyalarga qarshi ogohlilik ruhida tarbiyalashning zamonaviy usullarini ilmiy jihatdan tahlil qilish hamda samarali pedagogik mexanizmlarni aniqlashdan iborat.

¹ 2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021.

TADQIQOT METODOLOGIYASI (METHODS)

Tadqiqot jarayonida tahliliy, qiyosiy, statistik va pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Shuningdek:

ilmiy adabiyotlar tahlili;

normativ-huquqiy hujjatlarni o‘rganish;

oliy ta‘lim muassasalaridagi ma‘naviy-ma‘rifiy faoliyat monitoringi;

talabalar o‘rtasida so‘rovnoma o‘tkazish usullari qo‘llanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar siyosati, ma‘naviyat va ta‘limga oid farmon hamda qarorlari tashkil etdi. Xorijiy davlatlarning media-savodxonlik va mafkuraviy xavfsizlik borasidagi tajribalari ham qiyosiy tahlil qilindi.

NATIJALAR (RESULTS)

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, yoshlarning yot g‘oyalarga moyilligi asosan:

media-savodxonlikning yetarli emasligi;

tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarining sustligi;

bo‘sh vaqtning samarasiz tashkil etilishi;

internet axborotlariga haddan tashqari ishonish;

milliy qadriyatlarga oid bilimlarning sayozligi bilan bog‘liq ekanligi aniqlandi.

Shuningdek, oliy ta‘lim tizimida quyidagi zamonaviy usullar samarali natija berishi kuzatildi:

1. Media-savodxonlik texnologiyalari

Talabalarga internetdagi axborotlarni tahlil qilish, feyk ma‘lumotlarni ajrata olish hamda axborot xavfsizligi ko‘nikmalarini o‘rgatish yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda muhim ahamiyat kasb etdi.

2. Interaktiv pedagogik metodlar

Debat, munozara, keys-stadi, trening va loyiha asosidagi ta‘lim texnologiyalari yoshlarning mustaqil fikrlashini rivojlantirdi.

3. Milliy qadriyatlar asosidagi tarbiya

Ajdodlar merosi, milliy urf-odatlar hamda ma‘naviy qadriyatlarni targ‘ib qilish yoshlarning milliy o‘zligini anglashiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatdi.

4. Raqamli platformalardan foydalanish

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Bugungi axborotlashgan jamiyatda yoshlarni yot g‘oyalardan himoya qilish faqatgina an‘anaviy tarbiya usullari orqali amalga oshirilishi yetarli emas. Zamonaviy tahdidlar innovatsion pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, oliy ta‘lim muassasalarida media-savodxonlikni rivojlantirish yoshlarning axborotlarni tahlil qilish kompetensiyasini shakllantiradi. Xorijiy tajribalar, xususan Singapur, Germaniya va Janubiy Koreya ta‘lim

tizimida yoshlarni raqamli xavfsizlik va tanqidiy fikrlash asosida tarbiyalash samarali natija berganini ko‘rsatmoqda. O‘zbekistonda ham “Yoshlar daftari”, “Besh muhim tashabbus” hamda ma’naviy-ma’rifiy islohotlar yoshlarning mafkuraviy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qilmoqda². Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, yoshlarni yot g‘oyalarga qarshi ogohlik ruhida tarbiyalashda: oila, ta’lim muassasasi, mahalla, ommaviy axborot vositalari, raqamli platformalar o‘zaro hamkorlikda faoliyat yuritishi muhim hisoblanadi.

XULOSA (CONCLUSION)

Xulosa qilib aytganda, globallashuv sharoitida yoshlarni yot g‘oyalardan himoya qilish davlat va jamiyat oldidagi ustuvor vazifalardan biridir. Oliy ta’lim tizimida media-savodxonlik, tanqidiy fikrlash, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda milliy qadriyatlar asosidagi tarbiya mexanizmlarini rivojlantirish yoshlar ongida mafkuraviy immunitetni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek: ma’rifiy kontentlarni ko‘paytirish; professor-o‘qituvchilarning media kompetentligini oshirish; talabalarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etish; raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish yoshlarni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishning muhim omillari hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. Toffler A. The Third Wave. – New York: Bantam Books, 1980.
4. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Blackwell Publishers, 2010.
5. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
6. Abdullayeva Sh. Yoshlar mafkuraviy immunitetini shakllantirishning pedagogik asoslari // Pedagogik ta’lim. – 2023.
7. Ergashev I. Media-savodxonlik va axborot xavfsizligi masalalari // Zamonaviy ta’lim. – 2022.
8. UNESCO. Media and Information Literacy Curriculum for Teachers. – Paris, 2021.

² 1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni